

Partnerska organizacija: CARITAS MOSTAR – MIRJAM

Lokalna koordinatorica: Mirjana Vlaho

Regija: HERCEGOVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

Analiza lokalnih politika

Popis propisa po temama

SOCIJALNO STANOVANJE

OPĆINA

- Odluka o kriterijima i načinu dodjele na korištenje stanova u “Buffer” naselju za osobe koje se nalaze u stanju socijalne potrebe („Službeni glasnik grada Mostara“, broj 4/10)

BRIGA O DJECI/ SOCIJALNE USLUGE/ UZDRŽAVANJE

ŽUPANIJA

- Zakon o predškolskom odgoju („Narodne novine HNŽ“, broj: 5/00)
- Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju („Narodne novine HNŽ“, broj: 5/00, 4/04 i 5/04)
- Zakon o srednjoškolskom odgoju i obrazovanju („Narodne novine HNŽ“, broj: 8/00, 4/04, 5/04 i 8/06)
- Pravilnik o odobravanju novčanih pomoći osiguranim osobama Zavoda zdravstvenog osiguranja Hercegovačko-neretvanske županije („Narodne novine HNŽ“, broj: 2/04)
- Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece pripadnika nacionalnih manjina („Narodne novine HNŽ“, broj: 1/05)
- Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece s posebnim obrazovnim potrebama u osnovnim i srednjim školama („Narodne novine HNŽ“, broj: 1/05)
- Zakon o socijalnoj skrbi („Narodne novine HNŽ“, broj: 3/05)

FEDERACIJA BiH

- Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine FBiH“, broj: 29/97)
- Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službene novine FBiH“, broj: 30/97 i 7/02)
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine FBiH“, broj: 29/97)
- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom („Službene novine FBiH“, broj: 36/99)

BiH

- Zakon o zaštiti prava nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 12/03)
- Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 18/03)

- Državna strategija za borbu protiv nasilja nad djecom 2007-2010 BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 64/07)
- Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 88/07)

ZAPOŠLJAVANJE, PREKVALIFIKACIJA I OBRAZOVANJE ODRASLIH

ŽUPANIJA

- Pravilnik o osnovnom obrazovanju odraslih osoba („Narodne novine HNŽ“, broj:2/04)
- Program rada Službe za zapošljavanje HNŽ u 2010. godini

FEDERACIJA BiH

- Strategija zapošljavanja Federacije Bosne i Hercegovine (2009-2013)
- Zakon o radu Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“, broj: 43/99, 32/00 i 29/03)
- Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba („Službene novine Federacije BiH“, broj: 41/01, 22/05 i 9/08)
- Program rada Federalnog zavoda za zapošljavanje za 2010 godinu (www.fzzz.ba)
 - Stavka 5.1. Sufinanciranje zapošljavanja osoba s invaliditetom i drugih teže zapošljivih kategorija nezaposlenih osoba
 - Stavka 5.2. Sufinanciranje zapošljavanja žena.

BiH

- Strateški pravci razvoja obrazovanja u Bosni i Hercegovini s planom implementacije, 2008-2015 („Službeni glasnik BiH“, broj: 63/08)

ZAŠTITA OBITELJI OD NASILJA, RAVNOPRAVNOST SPOLOVA, NEDISKRIMINACIJA

ŽUPANIJA

- Zakon o javnom redu i miru HNŽ („Narodne novine HNŽ“, broj: 11/05)
- Protokol pomoći žrtvama nasilja u Hercegovačko-neretvanskoj županiji, Mostar 2007

FEDERACIJA BiH

- Kazneni zakon („Službene novine FBiH“, broj: 36/03, 21/04 i 18/05)
- Obiteljski zakon („Službene novine FBiH“, broj: 35/05)
- Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji („Službene novine FBiH, broj: 22/05 i 51/06)

BiH

- Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 16/03)
- Rezolucija o borbi protiv nasilja nad ženama u obitelji („Službeni glasnik BiH“, broj: 15/08)
- Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“, broj: 59/09)

Izvodi iz propisa

I. OPĆINSKA RAZINA

1. Odluka o kriterijima i načinu dodjele na korištenje stanova u „Buffer“ naselju za osobe koje se nalaze u stanju socijalne potrebe („Službeni glasnik Grada Mostara“, broj: 4/10)

Članak 1.

Ovom Odlukom utvrđuju se kriteriji i način dodjele stanova u „Buffer“ naselju osobama koje se nalaze u stanju socijalne potrebe, a imaju neprekidno prebivalište na području Grada Mostara u posljednjih pet godina, računajući unatrag od dana isteka roka za podnošenje zahtjeva za dodjelu stanova iz ove odluke.

Članak 3.

(1) Pravo na dodjelu stana mogu ostvariti podnositelji zahtjeva koji nemaju riješeno stambeno pitanje i koji se nalaze u stanju socijalne potrebe.

Članak 4.

(1) Lista prioriteta za dodjelu na korištenje stanova iz ove Odluka utvrđuje se na osnovu ostvarenog broja bodova.

(op. boduje se stambena situacija, socijalna situacija, invalidnost i smetnje u fizičkom i psihičkom razvoju te broj članova domaćinstva)

Članak 10.

(4) Izuzetno, stanovi iz članka 2. Ove Odluke mogu se dodijeliti i mimo utvrđene liste prioriteta:

- djeci bez roditeljskog skrbništva do navršene 25 godina starosti, koja su u skladu sa zakonom nakon završenog školovanja izgubila pravo na smještaj u ustanovu socijalne zaštite, odnosno smještaj u drugu obitelj;
- samohranim nezaposlenim trudnicama i samohranim nezaposlenim majkama s djecom,
- samohranim nezaposlenim očevima s djecom.

II. ŽUPANIJSKA RAZINA

1. Zakon o predškolskom odgoju („Narodne novine HNŽ“, broj 5/00)

Članak 1.

Ovim Zakonom se uređuje skrb, odgoj i naobrazba djece predškolske dobi kao dio sveukupnog odgojno-obrazovnog sustava Hercegovačko-neretvanske županije.

Predškolski odgoj obuhvaća primarne, odnosno redovite programe i specijalizirane, odnosno posebne programe čijom provedbom se osigurava odgoj, naobrazba, zdravstvena zaštita, prehrana i socijalna skrb djece predškolske dobi.

Predškolski odgoj ostvaruje se u dječjim vrtićima, specijaliziranim dječjim vrtićima, igraonicama i drugim predškolskim ustanovama sukladno ovom Zakonu i drugom propisu.

Članak 17.

2. specijalizirani program, odnosno program za djecu s posebnim potrebama predškolske dobi obuhvaća:

- a) program za djecu s teškoćama u psiho-fizičkom razvoju,
- b) program za darovitu, odnosno talentiranu djecu,
- c) program učenja stranih jezika i umjetničke programe,
- d) program za djecu pripadnika etničkih i nacionalnih manjina ili zajednica i
- e) program predškole, odnosno pripremanje djece za osnovno obrazovanje.

Članak 68.

Županijsko tijelo uprave nadležno za poslove socijalne skrbi i općine mogu sporazumno na temelju utvrđenih mjerila dječjem vrtiću pružati financijsku potporu glede zaštite određenih kategorija korisnika usluga dječjeg vrtića.

Članak 69.

Za izvedbu specijaliziranih, odnosno programa za djecu s posebnim potrebama predškolske dobi iz članka 17. ovog Zakona sredstva se osiguravaju sporazumno između osnivača i Ministarstva.

2. Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju („Narodne novine HNŽ“, broj:5/00, 4/04 i 5/04)

Članak 11.

Potrebe i interesi općina i Županije u osnovnom školstvu u smislu ovog zakona su:

1. Osnovno obrazovanje i odgoj školskih obveznika u redovnim osnovnim školama,
2. Osnovno obrazovanje i odgoj školskih obveznika s teškoćama u psiho-fizičkom razvoju u posebnim grupama i specijalnim odjeljenjima u sustavu redovne osnovne škole,
3. Osnovno obrazovanje i odgoj školskih obveznika s teškoćama u psiho-fizičkom razvoju u specijalnim osnovnim školama, odnosno osnovnim školama za učenike s posebnim potrebama,
4. Osnovno umjetničko obrazovanje u sustavu redovne osnovne škole i posebnim osnovnim umjetničkim školama,
5. Obrazovanje nadarenih učenika,
6. Stručno usavršavanje nastavnika i stručnog kadra,
7. Izdavanje časopisa, priručnika i stručnih publikacija od značaja za osnovno školstvo.

Član 14.

U županijskom Budžetu se osiguravaju sredstva za:

2) troškove u vezi školovanja nadarenih učenika, učenika u umjetničkim programima, djece s teškoćama u psiho-fizičkom razvoju, programe rada vježbaonica i eksperimentalnih osnovnih škola i za natjecateljske aktivnosti učenika, ...

3. Zakon o socijalnoj skrbi („Narodne novine HNŽ“, broj: 3/05)

Članak 5.

Korisnici socijalne skrbi, u smislu ovog zakona, su osobe koje se nalaze u stanju socijalne potrebe i to:

- djeca bez roditeljskog staranja;
- odgojno zanemarena djeca;
- odgojno zapuštena djeca;
- djeca čiji je razvoj ometen obiteljskim prilikama;
- osobe s invaliditetom i osobe ometene u fizičkom ili psihičkom razvoju;

- materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe;
- stare osobe, bez obiteljskog staranja;
- osobe s društveno negativnim ponašanjem;
- osobe i obitelji u stanju socijalne potrebe, kojima je uslijed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne skrbi.

Članak 6.

Prava iz socijalne skrbi, u smislu ovog zakona su:

- a) novčana i druga materijalna pomoć;
- b) osposobljavanje za život i rad;
- c) smještaj u drugu obitelj;
- d) smještaj u ustanovu socijalne skrbi;
- e) usluge socijalnog i drugog stručnog rada;
- f) kućna njega i pomoć u kući.

Članak 8.

Pravo na novčanu i drugu materijalnu pomoć imaju osobe i obitelji pod uvjetima utvrđenim ovim zakonom.

Pravo na pomoć iz stavka 1. ovog članka ostvaruje se kod nadležnog Centra za socijalni rad odnosno kod Službe socijalne skrbi u jedinicama lokalne samouprave u kojima nije formiran Centar (u daljem tekstu: Centar) na čijem području osoba i obitelj imaju prebivalište, sukladno ovom zakonu.

Članak 46.

Propisima jedinice lokalne samouprave, može se proširiti krug korisnika i prava iz socijalne skrbi utvrđenih ovim zakonom, sukladno programima razvoja socijalne skrbi i specifičnim prilikama u jedinici lokalne samouprave.

Odlukom jedinice lokalne samouprave utvrđuje se prošireni krug korisnika i prava iz socijalne skrbi i način osiguranja sredstava socijalne skrbi iz stavka 1. ovog članka.

4. Zakon o javnom redu i miru HNŽ („Narodne novine HNŽ“ broj: 11/05)

Članak 1.

Ovim Zakonom uređuje se javni red i mir na području Hercegovačko-neretvanskog županije (u daljnjem tekstu: Županija), propisivanje prekršajnih sankcija za postupke i ponašanja kojima se na nedopušten način remeti mir, red, normalan način života građana, stvara nemir, neraspoloženje, uznemirenost, narušava ili ugrožava njihova sigurnost, osoba i dostojanstvo na javnim mjestima, vrijeđa moral, ometa rad organa vlasti, gospodarskih društava i drugih pravnih osoba, pravilno korištenje javnih objekata, ugrožava opća sigurnost imovine i slobode kretanja, ili na drugi sličan način narušava javni red i mir, propisuju uvjeti i postupak za priređivanje bakljade, vatrometa i sličnih priredbi i prikupljanje dobrovoljnih priloga od građana organa vlasti, gospodarskih društava i drugih pravnih osoba, odnosno prekršaji utvrđeni ovim Zakonom.

5. Protokol pomoći žrtvama nasilja u Hercegovačko-neretvanskoj županiji (Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi HNŽ, Ministarstvo unutarnjih poslova HNŽ, Ministarstvo financija HNŽ, Udruženje „Žena BiH“, Centar za žene Mostar i Caritas Mostar - Mostar 2007)

U Protokolu, između ostaloga, stoji:

„Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi HNŽ će inicirati izmjenu Zakona o socijalnoj skrbi HNŽ i njegovo usklađivanje s novim zakonskim rješenjima kojima se regulira oblast nasilja s ciljem definiranja žrtve nasilja kao korisnika socijalne zaštite.“

6. Program rada Službe za zapošljavanje HNŽ u 2010. godini

„Ukoliko se postignu dogovori sa Federalnim zavodom za zapošljavanje da programe koje financira Federalni zavod provede Služba za zapošljavanje, a ne Federalni zavod, za 2010. godinu se planira provođenje sljedećih programa:

1. Sufinanciranje zapošljavanja osoba sa invaliditetom i drugih teže zapošljivih kategorija nezaposlenih za 20 osoba.
2. Sufinanciranje zapošljavanja mladih osoba bez radnog iskustva. Ukoliko i Služba osigura vlastiti dio sredstava, ovim programom je moguće obuhvatiti 100 nezaposlenih osoba.
3. Na osnovu ranije kandidiranog programa stručne obuke i dokvalifikacije i dobivenih sredstava od Federalnog zavoda za zapošljavanje pored već 100 obuhvaćenih nezaposlenih ovim programom, planira se i novi program za još 100 osoba sa evidencije nezaposlenih.
4. Programe: sufinanciranja zapošljavanja žena, povratnika i Roma će provoditi Federalni zavod za zapošljavanje uz pomoć županijskih Službi.
5. Sufinanciranje programa „Posao za sve“ i drugih programa koje je Služba provodila u prethodnim godinama zavisi od osiguranja sredstava.“

III. ENTITETSKA RAZINA

1. Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službene novine FBiH“ br. 30/97 i 7/02)

Članak 86.

Obveznici obračunavanja i uplate doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje su:

...

8. mjerodavni organ uprave županije - za učenike odnosno studente koji nisu osigurani po drugom osnovu, ...

2. Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine FBiH“ br. 29/97 i 46/10)

Članak 12.

Društvena briga za zdravlje, pod jednakim uvjetima, na teritoriju Federacije ostvaruje se osiguranjem zdravstvene zaštite stanovništvu Federacije, kao i grupacijama stanovništva koje su izložene povećanom riziku obolijevanja, zdravstvenom zaštitom osoba u svezi sa sprječavanjem, suzbijanjem, ranim otkrivanjem i liječenjem bolesti od većeg socijalno-medicinskog značaja, kao i zdravstvenom zaštitom socijalno ugroženog stanovništva.

Zdravstvena zaštita iz stavka 1. ovoga članka obuhvaća:

...

- zdravstvenu zaštitu djece od rođenja, kao i djece za vrijeme redovitog školovanja u osnovnim i srednjim školama, odnosno studiranja na visokim školama, te sveučilištima koji su državljani Bosne i Hercegovine, s prebivalištem na teritoriju Federacije, ali najdulje do navršene 26. godine života, koji su zdravstveno osigurani kao članovi obitelji osiguranika ili su izvorni zdravstveni osiguranici sukladno propisima o zdravstvenom osiguranju;
 - zdravstvenu zaštitu žena u svezi s planiranjem obitelji, kao i tijekom trudnoće, porođaja i materinstva nakon porođaja, bez obzira na status zdravstvenoga osiguranja žene, sukladno propisima o zdravstvenom osiguranju;
 - zdravstvenu zaštitu osoba starijih od 65 godina, ukoliko nisu zdravstveno osigurane po nekoj drugoj osnovi, sukladno propisima o zdravstvenom osiguranju;
 - zdravstvenu zaštitu osoba s invaliditetom;
 - zdravstvenu zaštitu duševnih bolesnika koji zbog prirode i stanja bolesti mogu ugroziti svoj život i život drugih osoba ili oštetiti materijalna dobra;
 - zdravstvenu zaštitu povratnika, raseljenih osoba i izbjeglica, kao i žrtava nasilja u zajednici koji nisu zdravstveno osigurani po nekoj drugoj osnovi, sukladno propisima koji uređuju status povratnika, raseljenih osoba i izbjeglica, kao i žrtava nasilja u zajednici,
 - zdravstvenu zaštitu materijalno neosiguranih osoba koje primaju materijalno osiguranje po propisima o socijalnoj skrbi i skrbi branitelja, kao i članova njihovih obitelji koji nisu zdravstveno osigurani po nekoj drugoj osnovi, sukladno propisima o zdravstvenome osiguranju;
- ...
- zdravstvenu zaštitu osoba romske nacionalnosti koje zbog tradicionalnog načina života nemaju stalno prebivalište, odnosno boravište u Federaciji.

3. Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom („Službene novine FBiH“, broj: 36/99)

I - TEMELJNE ODREDBE

Članak 1.

Ovim zakonom uređuju se:

- temelji socijalne zaštite građana i njihovih obitelji, temeljna prava iz socijalne zaštite i korisnici prava iz socijalne zaštite,
- osnivanje i rad ustanova socijalne zaštite i invalidskih udruga,
- temeljna prava civilnih žrtava rata i članova njihovih obitelji,
- temelji zaštite obitelji sa djecom,
- financiranje i druga pitanja od značaja za ostvarivanje temeljnih prava iz socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija).

II - SOCIJALNA ZAŠTITA

2. KORISNICI SOCIJALNE ZAŠTITE

Članak 12.

Korisnici socijalne zaštite, glede ovog zakona, su osobe koje se nalaze u stanju socijalne potrebe i to:

- 1) djeca bez roditeljskog staranja,
- 2) odgojno zanemarena djeca,
- 3) odgojno zapuštena djeca,

- 4) djeca čiji je razvoj ometen obiteljskim prilikama,
- 5) osoba sa invaliditetom i osobe ometene u fizičkom ili psihičkom razvoju,
- 6) materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe,
- 7) stare osobe bez obiteljskog staranja,
- 8) osobe sa društveno negativnim ponašanjem,
- 9) osobe i obitelji u stanju socijalne potrebe, kojima je uslijed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

Propisima kantona-županije može se proširiti krug korisnika socijalne zaštite iz stavka 1. ovog članka sukladno programima razvoja socijalne zaštite i specifičnim prilikama u kantonu-županiji.

3. PRAVA IZ SOCIJALNE ZAŠTITE

a) Novčana i druga materijalna potpora

Članak 22.

Pravo na stalnu novčanu i drugu materijalnu potporu imaju osobe i obitelji, pod sljedećim uvjetima:

- 1) da su nesposobni za rad, odnosno spriječeni u ostvarivanju prava na rad,
- 2) da nemaju dovoljno prihoda za izdržavanje,
- 3) da nemaju članova obitelji koji su po zakonu obvezni da ih izdržavaju ili ako ih imaju, da te osobe nisu u mogućnosti da izvršavaju obvezu izdržavanja.

Pravo na pomoć iz stavka 1. ovog članka ostvaruje se kod mjerodavnog tijela općine na čijem području osoba i obitelj imaju prebivalište.

Članak 26.

Novčanu naknadu za potporu i njegu od strane druge osobe mogu ostvariti osobe sa invaliditetom i druge osobe ometene u fizičkom ili psihičkom razvoju, kao i stare i nemoćne osobe, kojima je zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prijeko potrebna stalna potpora i njega od strane druge osobe za zadovoljavanje njihovih osnovnih životnih potreba, pod uvjetom:

- da osoba nije smještena u socijalno-medicinsku ili drugu ustanovu,
- da je osobi za odlazak i povratak sa posla prijeko potrebna stalna potpora druge osobe,
- da prihod po članu kućanstva ne prelazi iznos koji se utvrđuje propisom kantona/županije, sa izuzetkom za osobe sa težim i teškim stupnjem invaliditeta,
- da osoba ne ostvaruje pravo na kućnu njegu i potporu u kući,
- da se ovo pravo ne može ostvariti po nekom drugom temelju.

Nalaz i mišljenje, glede stavka 1. ovog članka, daju ljekarske komisije ili druge stručne komisije, sukladno propisu kantona-županije.

b) Osposobljavanje za život i rad

Članak 29.

Osposobljavanje za život i rad ostvaruju djeca ometena u psihofizičkom razvoju i odrasle osobe sa umanjenim psihofizičkim sposobnostima, bez obzira na uzrok nastanka invalidnosti odnosno radne nesposobnosti, ako to pravo ne mogu ostvariti po nekom drugom temelju, a koja se prema psihofizičkim sposobnostima i godinama života, mogu osposobiti za rad. Pravo iz stavka 1. ovog članka pripada i djeci osiguranika koja su do dana stupanja na snagu ovog zakona, to pravo ostvarili po propisima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja.

Članak 30.

Osoba, koja se radi osposobljavanja za život i rad upućuje izvan mjesta prebivališta, ima pravo na novčanu potporu za pokriće troškova smještaja, prehrane i prijevoza, ukoliko joj

to njena obitelj ne može osigurati.

IV - ZAŠTITA OBITELJI S DJECOM

2. TEMELJNA PRAVA OBITELJI S DJECOM

Članak 89.

Temeljna prava koja, glede ovog zakona, ostvaruje obitelj s djecom su:

- 1) dodatak na djecu,
- 2) naknada umjesto plaće ženi - majci u radnom odnosu, za vrijeme dok odsustvuje s posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta,
- 3) novčana potpora za vrijeme trudnoće i porođaja žene - majke koja nije u radnom odnosu,
- 4) jednokratna potpora za opremu novorođenog djeteta,
- 5) potpora u prehrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majke - dojilje,
- 6) posebni psihosocijalni tretman bračnih drugova, koji žele djecu i trudnica,
- 7) smještaj djece uz osiguranu ishranu u ustanovama predškolskog odgoja,
- 8) osiguranje jednog obroka u vrijeme nastave u školama osnovne naobrazbe,
- 9) školarine i stipendije đacima i studentima.

4. Kazneni zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj: 36/03, 21/04 i 18/05)

Članak 177.

Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina

(1) Tko na temelju razlike u rasi, boji kože, narodnosnoj ili etničkoj pripadnosti, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, spolu, spolnoj sklonosti, jeziku, naobrazbi, društvenom položaju ili socijalnom podrijetlu, uskrati ili ograniči građanska prava utvrđena međunarodnim ugovorom, Ustavom, zakonom, drugim propisom ili općim aktom u Federaciji, ili tko na temelju takve razlike ili pripadnosti ili kojeg drugog položaja daje pojedincima neopravdane povlastice ili pogodnosti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Članak 222.

Nasilje u obitelji

- (1) Tko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili duševno zdravlje člana svoje obitelji, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Tko kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka počini prema članu obitelji s kojime živi u zajedničkom kućanstvu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Ako je pri počinjenju kaznenog djela iz st. 1. i 2. ovoga članka uporabljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno teško ozlijediti tijelo ili narušiti zdravlje, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (4) Ako je kaznenim djelom iz st. 1. do 3. ovoga članka član obitelji teško tjelesno ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je kazneno djelo iz st. 1. do 3. ovoga članka počinjeno prema djetetu ili maloljetniku, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.
- (5) Ako je kaznenim djelom iz st. 1. do 4. ovoga članka prouzročena smrt člana obitelji, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina.
- (6) Tko usmrti člana obitelji kojeg je prethodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

5. Obiteljski zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj: 35/05)

3. Zaštita prava i interesa djeteta a) Zaštita osobnih prava i interesa djeteta

Članak 150.

(2) Obavijest o povredi djetetovih prava, a naročito o nasilju, zlostavljanju, spolnim zlouporabama i zanemarivanju djeteta, dužni su, bez odlaganja, dostaviti organu skrbništva svi organi, organizacije i fizičke osobe.

e) Oduzimanje roditeljske skrbi

Članak 154.

(1) Roditelju koji zlouporabom svojih prava, ili grubim zanemarivanjem svojih dužnosti, ili napuštanjem djeteta, ili neskrbljenjem o djetetu s kojim ne živi očito stavlja u opasnost sigurnost, zdravlje ili moral djeteta, ili koji ne zaštiti dijete od ovakvog ponašanja drugog roditelja ili druge osobe, sud će u izvanparničnom postupku oduzeti roditeljsku skrb.

(2) Zlouporaba prava postoji naročito u slučajevima tjelesnog i duševnog nasilja nad djetetom, spolnog iskorištavanja djeteta, navođenja djeteta na društveno neprihvatljivo ponašanje, te grubog kršenja djetetovih prava na drugi način.

(3) Grubo zanemarivanje dužnosti postoji naročito u slučajevima ako roditelj ne izvršava obvezu izdržavanja djeteta dulje od tri mjeseca, ne pridržava se ranije određenih mjera radi zaštite prava i interesa djeteta, ne sprječava dijete u uživanju alkoholnih pića, droge ili drugih opojnih sredstava, kao i maloljetnu osobu mlađu od 16 godina u kasnim noćnim izlascima.

(4) Roditeljska skrb može se oduzeti i roditelju kojem je oduzeto pravo da živi sa djetetom, ako za vrijeme od jedne godine ne izvršava obveze i prava koje mu nisu prestale izricanjem ove mjere i ne stvori uvjete za vraćanje ovog prava.

(5) Roditeljska skrb može se oduzeti i roditelju koji ne stvara uvjete za održavanje osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa drugim roditeljem ili onemogućava, odnosno sprječava njihovo održavanje.

(6) U postupku za oduzimanje roditeljske skrbi roditeljima ili jedinom roditelju djeteta organ skrbništva će imenovati djetetu posebnog skrbnika. Ovaj skrbnik vrši dužnost i nakon izricanja mjere iz stava 1. ovog člana, a za sve vrijeme njenog trajanja.

(7) Izricanjem ove mjere prestaju sve obaveze i prava roditelja prema djetetu, osim obveze uzdržavanja djeteta.

(8) Roditeljska skrb će se vratiti odlukom suda kada prestanu razlozi zbog kojih je ona oduzeta.

(9) Pravomoćnu odluku o oduzimanju i vraćanju roditeljske skrbi sud će dostaviti nadležnom matičaru radi upisa u matičnu knjigu rođenih, a ako dijete ima neko pravo na nekretninama, odluka će se dostaviti zemljišnoknjižnom uredu nadležnog suda radi zabilježbe.

Postupak zaštite od nasilničkog ponašanja u obitelji

Članak 380.

(1) Pravo na zaštitu od nasilničkog ponašanja u obitelji imaju bračni partneri, izvanbračni partneri i svi članovi obitelji.

(2) Zaštitu od nasilničkog ponašanja dužni su pružiti policija, organ skrbništva i sud za prekršaje.

(3) Sve fizičke i pravne osobe dužne su odmah po saznanju za nasilničko ponašanje o tome dostaviti obavijest mjerodavnoj policijskoj upravi.

Član 381.

Policajska uprava dužna je odmah po primitku obavijesti odstraniti i smjestiti u odgovarajuću ustanovu osobu koja se nasilnički ponaša ili od koje prijeti opasnost od nasilničkog ponašanja.

Član 382.

Postupak zaštite od nasilničkog ponašanja u obitelji je žuran i uredit će se posebnim zakonom Federacije.

6. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji („Službene novine FBiH“, broj: 22/05)

Članak 3. Žurnost rješavanja

Zaštitu od nasilničkog ponašanja, u smislu ovoga Zakona, dužni su pružiti policija, tijelo skrbništva i sud za prekršaje.

Subjekti zaštite od nasilja u obitelji i sud osigurat će žurno rješavanje ove vrste predmeta.

Članak 4. Pristup sudu za prekršaje

Ovim se Zakonom osigurava nesmetani pristup sudu za prekršaje svih subjekata zaštite bez bilo kakvih troškova, s tim da se osigura potpuna i sinkronizirana povezanost sustava te zaštite.

Članak 6. Pojam nasilja u obitelji

Nasilje u obitelji je bilo koje djelo koje nanosi tjelesnu, duševnu, seksualnu ili ekonomsku štetu ili patnju, kao i prijetnje takvim djelima, ili propuštanje dužnoga činjenja i pažnje koje ozbiljno sputavaju članove obitelji u uživanju svojih prava i sloboda temeljenih na načelu jednakopravnosti u javnoj ili privatnoj sferi života.

Radnje nasilja u obitelji, u smislu stavka 1. ovoga članka, su:

- 1) svaka primjena fizičke sile ili psihičke prisile na tjelesni ili duševni integritet člana obitelji,
- 2) svako postupanje jednoga člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti tjelesnu ili duševnu bol ili ekonomsku štetu,
- 3) prouzročenje straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva člana obitelji ucjenom ili drugom prisilom,
- 4) fizički napad člana obitelji na drugoga člana obitelji, bez obzira je li nastupila tjelesna povreda ili nije,
- 5) verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrđnim imenima, te drugi načini gruboga uznemiravanja člana obitelji od drugog člana obitelji,
- 6) seksualno uznemiravanje i uznemiravanje drugoga člana obitelji, sukladno Zakonu o jednakopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini («Službeni glasnik BiH», broj 16/03),
- 7) uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja drugoga člana obitelji,
- 8) oštećenje ili uništenje zajedničke imovine ili imovine u posjedu ili pokušaj činjenja toga,
- 9) propuštanje dužne pažnje, nadzora prema drugom članu obitelji ili nepružanje pomoći i zaštite

tome članu obitelji, iako za to postoji obveza po zakonu i moralu pa to bude imalo za posljedicu stanje ili osjećaj tjelesne, duševne ili ekonomsko-socijalne ugroženosti toga člana obitelji.

Članak 9. Vrste zaštitnih mjera

Počiniteljima nasilja u obitelji mogu se izreći sljedeće zaštitne mjere:

- 1) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor,
- 2) zabrana približavanja žrtvi nasilja,
- 3) osiguranje zaštite osobe izložene nasilju,
- 4) zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju,
- 5) obveza psihosocijalnog tretmana,
- 6) obvezno liječenje od ovisnosti.

Realizacija propisa na lokalnoj razini u 2010.

IV. OPĆINSKA RAZINA

Gradovima i općinama Hercegovačko-neretvanske županije (Čapljina, Čitluk, Jablanica, Konjic, Mostar, Neum, Prozor-Rama, Stolac) poslali smo upitnike o socijalnim davanjima u 2010. godini. Ovo su rezultati njihovih odgovora:

1. Socijalna davanja koja (su)financira grad/općina (X za postojanje usluge):

	Čapljina	Čitluk	Jablanica	Konjic	Mostar	Neum	Prozor-Rama	Stolac
najam/sufinanciranje podstanarstva		X	X		X			
troškovi struje i vode		X						X
komunalne usluge		X			X			
jaslice/vrtić		X				X		X
produženi boravak u školi								
prijevoz učenika	X	X			X	X	X	
naknada za rođenje djeteta		X						
pomoć umirovljenicima	X	X						X
izvanredna socijalna pomoć	X	X	X	X	X	X	X	X
pomoć za bolesno dijete	X	X	X	X		X	X	X

2. Iznos (u KM) koji je grad/općina utrošila na socijalna davanja u 2010. godini:

Čapljina	Čitluk	Jablanica	Konjic	Mostar	Neum	Prozor-Rama	Stolac
43.200	26.185	131.491*	88.000	270.000	15.148	nema podataka	

*prikazane ukupne potrebe Centra za socijalni rad + subvencioniranje prijevoza boračke populacije

3. Broj žena korisnica socijalne pomoći:

	Čapljina	Čitluk	Jablanica	Konjic	Mostar	Neum	Prozor-Rama	Stolac
žene	205	/	50	192	nema podataka *	/	/	300
muškarci	168		350	132				250

*evidencija se vodi na nositelja kućanstva

4. Je li ženama žrtvama nasilja dodijeljen neki oblik socijalne zaštite:

	Čapljina	Čitluk	Jablanica	Konjic	Mostar	Neum	Prozor-Rama	Stolac
da ili ne	DA		NE	NE	NE	NE		NE
broj žena koje su dobile pomoć	15	/	/	/	/	/	/	/
iznos izdvojenih sredstava (KM)	4.500		/	/	/	/		/

5. Da li grad/općina sredstvima iz proračuna pomaže:

	Čapljina	Čitluk	Jablanica	Konjic	Mostar	Neum	Prozor-Rama	Stolac
a) Skloništa za žene	NE	NE	NE	NE	DA	NE	NE	NE
S koliko sredstava godišnje?	/	/	/	/	*	/	/	/
b) Psihološku podršku ženama žrtvama nasilja	DA	NE	/	NE	NE	NE	NE	NE
S koliko sredstava godišnje?	kroz redovite poslove	/	/	/	/	/	/	/
c) Udruge koje promoviraju ravnopravnost spolova	NE	/	/	NE	NE	NE	DA	DA
S koliko sredstava godišnje?	/	/	/	/	/	/	/	20.000 ?

*"Grad Mostar je ranije dodjeljivao novčana sredstva za Žena BiH – sigurna kuća, međutim Proračun je smanjen te nažalost nema dovoljno sredstava za nastavak financiranja."

Općinama je također poslan upitnik o kapacitetima te iskazanoj potrebi za dodjelom socijalnih stanova. Evo grupiranih odgovora:

1. Raspolože li grad/općina sa socijalnim stanovima i koliko ih je dodijeljeno u 2010. godini?

	Čapljina	Čitluk	Jablanica	Konjic	Mostar	Neum	Prozor-Rama	Stolac
da ili ne	*	NE	DA	NE	DA**	NE	NE	***
broj rješenja za dodjelu na korištenje	/	/	7	/	100	/	/	/

*Centru za socijalni rad nije poznato. Upitnik nije popunjen.

**Grad Mostar ima Odluku o kriterijima i načinu dodjele na korištenje stanova u „Buffer“ naselju osobama koje se nalaze u stanju socijalne potrebe. Postoji lista za dodjelu socijalnih stanova koja je posljednji put usvojena 17.2.2011. Na Javni poziv za dodjelu stanova na korištenje javilo se 136 osoba.

***Centar za socijalni rad Stolac prosljedio je naš upitnik Službi graditeljstva i obnove općine Stolac iz koje nisu odgovorili.

2. Jesu li kategorije „žena žrtva nasilja ili hitnost smještaja žena žrtava nasilja i njihove djece“ relevantne (bodovane) u kriterijima za dodjelu socijalnih stanova?

Čapljina	Čitluk	Jablanica	Konjic	Mostar	Neum	Prozor-Rama	Stolac
*	/	NE	NE	NE	NE	NE	***

3. Da li grad/općina trenutno raspolože stanom koji bi mogao biti dodijeljen ženi žrtvi nasilja?

Čapljina	Čitluk	Jablanica	Konjic	Mostar	Neum	Prozor-Rama	Stolac
*	NE	NE	NE	NE	NE	NE	***

4. Postoje li planovi u budućnosti za osiguranje prostora za zbrinjavanje žena žrtava nasilja?

Čapljina	Čitluk	Jablanica	Konjic	Mostar	Neum	Prozor-Rama	Stolac
*	/	NE	NE	NE	NE	NE	***

5. Na koji se način rješavaju molbe osoba u socijalnoj potrebi po pitanju stanovanja ako nema socijalnih stanova, postoje li razrađene druge intervencije i mjere?

Jablanica: „U skladu s Odlukom o dodjeli građevinskog zemljišta socijalno ugroženim osobama, povratnicima i pripadnicima boračkih populacija.“

Konjic: „To predstavlja jedno od složenijih pitanja na koje nismo u mogućnosti odgovoriti jer ne raspolažemo niti jednom stambenom jedinicom.“

Grad Mostar: „U tijeku su aktivnosti da se jedan broj stanova za koje nije podnesen zahtjev za povrat koriste kao socijalni stanovi.“

Prozor-Rama: „Provode se akcije za pomoć pri izgradnji kuća. Općina je u Proračunu osigurala sredstva za tu namjenu (30.000,- KM).“

6. Je li lokalna zajednica utvrdila modalitete zbrinjavanja žena žrtava nasilja?

Čapljina	Čitluk	Jablanica	Konjic	Mostar	Neum	Prozor-Rama	Stolac
*	NE	/	/	NE	NE	NE	***

Komentar:

Iz odgovora grada/općina vidljivo je da žene žrtve nasilja nisu tretirane kao zasebna socijalna kategorija te da nijedna lokalna zajednica nema utvrđene modalitete zbrinjavanja žena žrtava nasilja niti ima planove za buduća rješenja. Proračunska sredstva za pomoć ženama žrtvama nasilja jedva da su zabilježena (Čapljina), a za rad skloništa za žrtve nasilja u 2010. nijedna lokalna zajednica nije izdvojila sredstva iz svog proračuna.

Web stranice Grada/općina:

www.capljina.ba

www.citluk.ba

www.jablanica.ba

www.konjic.ba

www.mostar.ba

www.neum.ba

www.prozor-rama.org

www.stolac.gov.ba

V. ŽUPANIJSKA RAZINA

1. Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Hercegovačko-neretvanske županije/kantona

Ne postoji odluka, zakon, strategija ni akcioni plan koji je donijela Vlada Hercegovačko-neretvanske županije a koji se odnosi na zaštitu žena žrtava nasilja i drugih marginaliziranih skupina žena kao što su starije žene, seoske žene, žene s invaliditetom, prognanice/raseljene žene, samohrane majke, Romkinje/pripadnice manjinskih naroda i sl.

Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi HNŽ s pozicije „Novčana pomoć udruženjima osoba s invaliditetom“ sukladno usvojenim sredstvima od strane Skupštine HNŽ/K a putem Javnog poziva financira/sufinancira projekte/programe udruga s područja HNŽ koje se skrbe o gore navedenim skupinama.

Oblici socijalne pomoći za koje je Ministarstvo izdvojilo proračunska sredstva u 2010. godini su:

- Stalna novčana pomoć
- Izuzetna novčana pomoć
- Smještaj u ustanove socijalne skrbi i drugu obitelj
- Troškovi prijevoza šticećenika
- Novčana naknada osobama za vrijeme čekanja na posao
- Troškovi pogreba

U 2010. godini je za gornju namjenu iz proračuna županije izdvojeno ukupno 6.260.870,38 KM.

Navodi se da su žrtve nasilja koristile neki od vidova socijalne pomoći, ali bez podatka o iznosu.

Za rad skloništa za žene (sigurnu kuću) u 2010. godini je Ministarstvo izdvojilo 2.500,- KM.

Ministarstvo je sudjelovalo u poticanju zapošljavanja žena i u provedbi Strategije zapošljavanja FBiH 2009-2013 putem Službe za zapošljavanje HNŽ.

U 2010. godini Ministarstvo je organiziralo Okrugli stol na temu edukacije stručnih radnika iz ustanova koje se bave prevencijom nasilja nad ženama na području HNŽ.

www.vlada-hnz-k.ba

Komentar:

Navedene informacije su dostavljene iz Ministarstva bez tumačenja i procjene s naše strane. Tek usporedba s drugim županijama može dati pravu sliku stanja u HNŽ. **Protokolom pomoći žrtvama nasilja u HNŽ** čiji je supotpisnik i Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi HNŽ iz 2007. predviđena je inicijativa za izmjenu Zakona o socijalnoj skrbi HNŽ i njegovo usklađivanje s novim zakonskim rješenjima kojima se regulira oblast nasilja s ciljem definiranja žrtve nasilja kao korisnika socijalne zaštite no ona do danas nije realizirana.

2. Služba za zapošljavanje Hercegovačko-neretvanske županije/kantona

Služba za zapošljavanje HNŽ/K kroz programe sufinanciranja zapošljavanja koje provodi daje prednost zapošljavanju žena koje spadaju u ugrožene skupine, i to kroz programe koji su namijenjeni određenim ciljnim skupinama (Program zapošljavanja i samozapošljavanja žena, Program sufinanciranja zapošljavanja invalida i žena žrtava nasilja) ili dobivaju prednost pri vrednovanju zahtjeva u programima koji nisu kreirani za posebne ciljne skupine. Programi sufinanciranja provode se samostalno ili u suradnji s Federalnim zavodom za zapošljavanje a u skladu sa Strategijom zapošljavanja FBiH 2009-2013.

U 2010. godini provedeni su sljedeći programi sufinanciranja zapošljavanja:

	naziv programa	broj korisnika
A	Sufinanciranje zapošljavanja i samozapošljavanja žena	57 žena
B	Sufinanciranje zapošljavanja invalida i žena žrtava rata	12 korisnika, od toga 3 žene
C	Sufinanciranje zapošljavanja kroz obuku i doobuku	137 korisnika, od toga 47 žena

D	Projekt podrške mrežama socijalne sigurnosti zapošljavanja	98 žena
E	Sufinanciranje zapošljavanja invalida	6 korisnika, od toga 3 žene

Za gore navedene programe u 2010. godini utrošeno je ukupno 419.615 KM, od toga za sufinanciranje zapošljavanja invalida i žena žrtava rata 100.800 KM te za program sufinanciranja invalida 54.000 KM.

Služba za zapošljavanje prati provedbu mjera zapošljavanja kod poslodavaca i ostaje u kontaktu s korisnikom/korisnicom i nakon što poticaj prestane.

Nijedna žena koja je ušla u programe sufinanciranja nije se izjasnila kao žrtva nasilja.

www.zzz-mostar.ba

Komentar:

Iz podataka koje smo dobili od Službe za zapošljavanje HNŽ razvidno je da programi zapošljavanja postoje, ali i da žene žrtve nasilja ne koriste ponuđene mogućnosti.

3. Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave Hercegovačko-neretvanske županije/kantona

Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave HNŽ/K izradilo je tekst **Zakona o Kantonalnom/Županijskom zavodu za pravnu pomoć** kojim se uspostavlja sustav besplatne pravne pomoći u HNŽ/K, pribavilo potrebne suglasnosti i zakon uputilo u proces usvajanja. Skupština HNŽ/K ja Zakon usvojila u obliku nacрта na svojoj sjednici od 21.07.2010. te je u formi prijedloga ponovno dostavljen Vladi na utvrđivanje 25.08.2010. Usvajanje zakona od strane skupštine HNŽ/K Ministarstvo očekuje kao jedan od prioriteta za dobrobit građana pa i ciljne skupine – žrtava nasilja.

Okvirni zakon o besplatnoj pravnoj pomoći kojim se daje jedinstven okvir uređivanja ovog instituta i propisuje cjelovit državni mehanizam za besplatnu pravnu pomoć sačinila je radan skupina Visokog suditeljskog i tužiteljskog vijeća i nažalost drugi put je odbijen u Parlamentu BiH 13.07.2010. Cilj Zakona je da se u čitavoj BiH ujednači minimalno pravo na besplatnu pravnu pomoć i time doprinese jednakosti građana pred zakonom na način da svi građani BiH koji u mjestu prebivališta ostvare pravo na besplatnu pravnu pomoć to pravo mogu ostvariti na području čitave države.

Trenutno građani HNŽ/K besplatnu pravnu pomoć mogu ostvariti na niže opisani način:

- **Branitelji po službenoj dužnosti** (to su privatni odvjetnici koje će pravosudne institucije angažirati o trošku županije i rješenjem imenovati od slučaja do slučaja u krivičnom zakonodavstvu. Na popisu branitelja po službenoj dužnosti u HNŽ trenutno se nalazi 38 odvjetnika.)
- **Odvjetnici** koji su članovi organizacija ili komisija za pravnu pomoć i na taj način sudjeluju u davanju prave pomoći za naknadu ili plaću.
- **Odvjetnici** koji Kodeksom odvjetničke etike imaju obvezu za besplatno pružanje pravne pomoći socijalno ugroženim osobama kao i da preuzimaju zastupanje socijalno ugroženih osoba kada to odredi Upravni odbor Komore na zahtjev pojedinca (po saznanjima Ministarstva nije bilo takvih slučajeva)
- **Neovisne organizacije civilnog društva** koje pružaju prave usluge a registrirane su kao udruženja građana (Vaša prava BiH, Centar za ljudska prava u Mostaru, LDA Mostar).

www.vlada-hnz-k.ba**Komentar:**

Gore navedene informacije su dostavljene iz Ministarstva i nastojali smo ih što vjernije prenijeti. Vidljivo je da nedostaje zakonska osnova za besplatnu pravnu pomoć. Prvi put smo čuli za mogućnost dobivanja besplatne pravne pomoći putem Upravnog odbora Odvjetničke komore, a uvjereni smo da nijedna žrtva nasilja nikad nije čula za ovu informaciju.

4. Dodatak

Zanimljiv nam se učinio **Pregled broja korisnika dodatka na djecu u Federaciji BiH u 2010. godini.*** Tu se jasno vide ogromne razlike između ostvarenih prava po županijama pa donosimo ovaj pregled kao ilustrativan primjer neujednačenosti socijalne politike i nejednakog položaja i prava ljudi zavisno od mjesta prebivališta.

Kanton/Županija	DODATAK NA DJECU				Jednokratna pomoć za opremu novorođenčeta		Pomoć majkama u prehrani djeteta do 6 mjeseci	
	Broj korisnika	Broj djece	Mjesečni iznos (KM)		Broj djece	Mjesečni iznos	Broj korisnika	Mjesečni iznos
Unsko-sanski	-	-	-	-	-	-	-	-
Posavski	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuzlanski	10257	17847	20/40	50	-	-	844	100,-
Zeničko-dobojski	24272	44676	9,75	14,65	619	86,60	619	48,85
Bosansko-podrinjski	1103	1688	29	46,50	30	209,50	50	119,-
Srednjo-bosanski	1671	1671	29	29	65	227,-	-	-
Hercegovačko-neretvanski	-	-	-	-	950	400,-	-	-
Zapadno-hercegovački	-	-	-	-	400	300-500	-	-
Sarajevski	17033	28995	33	49,50	100	210,-	590	48,-
Kanton 10	-	-	-	-	55	100,-	-	-

*izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne skrbi

